

# COVID-19 ve Çalışma Yaşamı: Etkiler ve Yanıtlar

18 Mart 2020

Bu bilgi notu, COVID-19'un çalışma yaşamı üzerindeki olası etkilerine ilişkin ILO ön değerlendirmelerini sunmakta; bu etkileri hafifletmek, güçlü ve hızlı toparlanmayı kolaylaştırmak için çeşitli politika seçenekleri önermektedir.

Hızla değişen durum hakkında yeni bilgi ve veriler elde ettikçe, bu bilgi notunu güncelleyeceğiz.

Mülakat için: [newsroom@ilo.org](mailto:newsroom@ilo.org)

Çalışma yaşamının COVID-19 krizine yanıtı hakkında düzenli güncellemeler için web sitemizi ziyaret edin.

► [ilo.org/global/topics/coronavirus](https://ilo.org/global/topics/coronavirus)

## 1. Mevcut durum: İşgücü piyasaları niçin önemli?

**Bugün itibarıyla 148 ülkede 170,000 insana bulaşan, 6,500'ü aşkın ölüme<sup>1</sup> neden olan COVID-19 pandemisi, dünya nüfusunun büyük bir kısmına ulaşma potansiyeli taşımaktadır.** Bazı tahminlere göre, dünya nüfusunun %40 ila 70'ine bulaşabilecektir.<sup>2</sup>

**Kriz şimdiden ekonomik ve işgücü piyasası şokuna dönüşmüş durumdadır; sadece arzı (mal ve hizmet üretimi) değil, aynı zamanda talebi de (tüketim ve yatırım) etkilemektedir.** İlk olarak Asya'da başlayan üretim aksamaları artık tüm dünyada tedarik zincirlerine yayılmış durumdadır. Özellikle havacılık, turizm ve ağırlama sektörlerindekiiler olmak üzere, ölçeklerine bakmaksızın tüm işletmeler, gerçek birer tehdit oluşturan gelirlerde önemli düşüşler, iflaslar ve belirli sektörlerde iş kayıpları gibi ağır sorunlarla karşı karşıyadır. İşletme faaliyetlerini sürdürmek, özellikle Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (KOBİ'ler) için zor olacaktır. Seyahat yasakları, sınır kapatma ve karantina önlemlerinin ardından, birçok çalışan, işlerini sürdürmek için işyerlerine gidemez olmuştur; bunun da özellikle kayıtdışı ve geçici işçilerin gelirleri üzerinde zincirleme etkisi vardır. Birçok ekonomide tüketiciler mal ve hizmetleri almaya ya isteksizdir ya da alamayacak durumdadır. Belirsizlik ve endişe ortamında, işletmelerin yatırımları, mal alımlarını ve işe alımları ertelemesi muhtemeldir.

**Ekonomiye, istihdam miktarına ve niteliğine ilişkin beklentiler hızla kötüye gitmektedir.** Güncellenen tahminler büyük farklılıklar gösterse ve çoğunlukla durumun önemini azımsasa da, hepsi de küresel ekonomide, en azından 2020'nin ilk yarısında, önemli bir olumsuz etkiye işaret etmektedir.<sup>3</sup> Kaygı verici rakamlar, yaklaşan bir küresel ekonomik duraklamanın giderek artan işaretlerini göstermektedir.

**COVID-19'un çalışanlar ve aileleri üzerindeki doğrudan etkisini sınırlamak, bir yandan da küresel ekonomi üzerindeki dolaylı etkileri hafifletmek için, güçlü ve çok taraflı liderliğin öncülüğünde, ulusal ve küresel düzeyde hızlı ve koordineli politika yanıtlarına ihtiyaç vardır.** Birinci öncelik, çalışanları ve ailelerini hastalığın bulaşması riskinden korumak olmalıdır. Hastalık veya azalan ekonomik faaliyet nedeniyle gelir kaybıyla karşı karşıya olanları koruyacak talep tarafı önlemleri, ekonominin canlandırılmasında kritik önem taşımaktadır. Gelir koruması aynı zamanda, özellikle düşük gelirli ve hâlihazırdaki dezavantajlı işçi gruplarını, olası hastalığı saklamaktan caydırabilecektir.

<sup>1</sup> 16 Mart 2020 itibarıyla; Johns Hopkins University Center for Systems Science Engineering Dashboard, <https://gisanddata.maps.arcgis.com/apps/opsdashboard/index.html#/bda7594740fd40299423467b48e9ecf6>

<sup>2</sup> Baldwin, R. ve B.W. Di Mauro 2020. Economics in the Time of Covid-19. CEPR.

<https://voxeu.org/content/economics-time-covid-19>

<sup>3</sup> Örneğin bkz. UNCTAD, <https://unctad.org/en/pages/PressRelease.aspx?OriginalVersionID=548>

Talep önderliğinde düzelmeyi güçlendirmek ve kriz anlarında otomatik ekonomik ve sosyal stabilizatör işlevi görebilecek sağlam ve evrensel sosyal koruma sistemleri inşa edebilmek için **daha derin kurumsal ve politik reformlar da gerekmektedir**. Bu aynı zamanda, kurumlara ve hükümetlere güvenin yeniden tesis edilmesine de katkıda bulunacaktır.

**Hükümetler, işçi ve işveren örgütleri arasında üçlü sosyal diyalog, toplum düzeyinden küresel düzeye sürdürülebilir çözümlerin geliştirilmesi ve uygulanması için temel araçtır**. Bunun için güçlü, bağımsız ve demokratik sosyal ortak kuruluşlarının mevcut olması gereklidir.

Büyük Durgunluk ve diğer krizler göstermiştir ki, ancak büyük çaplı, koordineli ve kararlı politika önlemleriyle düşüş döngüsü riskini önleyebiliriz.

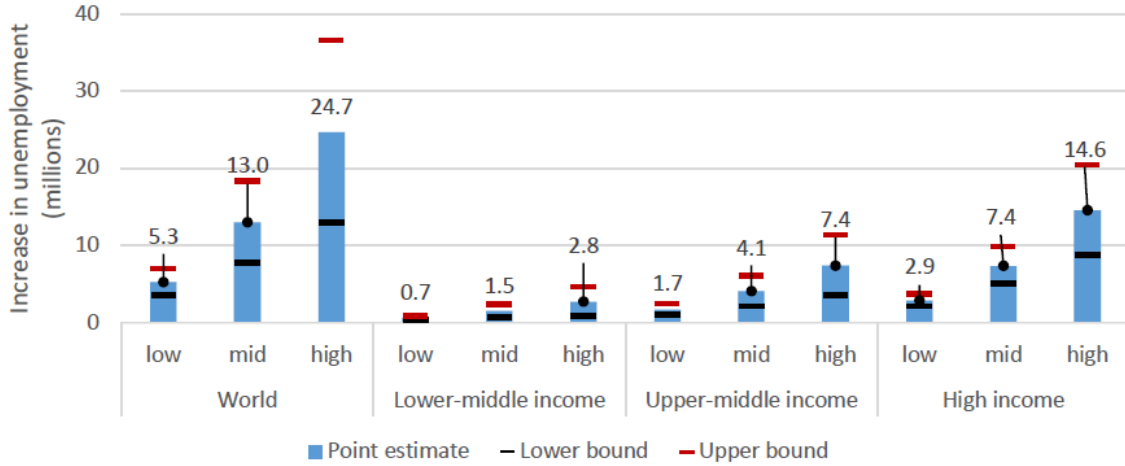
## 2. Etkiler: COVID-19 çalışma yaşamını nasıl etkileyecek?

**COVID-19, işgücü piyasası sonuçları üzerinde geniş kapsamlı etkiler yaratacaktır**. Çalışanların ve ailelerinin sağlığına ilişkin acil kaygılara ek olarak, virüs ve yaratacağı ekonomik şoklar, çalışma yaşamını üç temel boyutta etkileyecektir: 1) İş sayısı (hem işsizlik hem de eksik istihdam); 2) İş kalitesi (örneğin, ücretler, sosyal korumaya erişim); ve 3) Olumsuz işgücü piyasası sonuçlarına karşı daha savunmasız olan belirli gruplar üzerinde etkiler.

### **Küresel işsizlik ve eksik istihdama etkisi**

**ILO'nun ön tahminleri, virüs nedeniyle işsizlik ve eksik istihdamda önemli bir artış olacağına işaret etmektedir**. COVID-19'un küresel GSMH büyümesi üzerindeki etkilerine ilişkin farklı senaryolara (bkz Ek 1) dayanarak, ILO ön tahminlerine göre, küresel işsizlikte 2019 yılındaki 188 milyon taban seviyesi üzerine, 5,3 milyon ("düşük" senaryo) ile 24,7 milyon ("yüksek" senaryo) arasında artış olacaktır. "Orta" senaryo ise 13 milyonluk artış (yüksek gelirli ülkelerde 7,4 milyon) ön görmektedir. Bu tahminler oldukça belirsiz olmakla birlikte, tüm rakamlar, küresel işsizlikte büyük bir artış olacağına işaret etmektedir. Karşılaştırılacak olursak, 2008-9 küresel finans krizinde, küresel işsizlik 22 milyon artmıştı.

Şekil 1: Üç senaryoya dayanarak küresel büyüme düşüşünün işsizliğe etkisi, dünya ve gelir grupları (milyon)



### Grafik Göstergeleri

Increase in unemployment (millions): İşsizlik artışı (milyon)

Low-mid-high: Düşük-orta-yüksek

World: Dünya

Lower-middle income: Düşük orta gelirli

Upper-middle income: Yüksek orta gelirli

High income: Yüksek gelirli

■ Nokta tahmini      – Alt sınır      – Üst sınır

**Not:** Şekilde, McKibbin ve Fernando (2020) tarafından simüle edilen üç GSMH büyüme senaryosuna dayalı olarak, işsizlik üzerinde tahmin edilen etki gösterilmektedir. Hata sınırları, GSMH büyüme senaryoları olduğu gibi alınarak, işsizlik tahmin modelinden kaynaklanan belirsizlik sınırlarını göstermektedir.

**Eksik istihdamın da büyük oranda artması beklenmektedir.** Önceki krizlerde görüldüğü üzere, işgücü talebi şokunun çalışma süresi ve ücretlerde önemli ölçüde düşüşe dönüşmesi muhtemeldir. Serbest meslek, ekonomik gerilemeye tipik bir tepki vermediğinden -genellikle kayıt dışı ekonomide- varlığını sürdürme veya geliri sürdürmenin “varsayılan” seçeneği işlevi görmektedir. Bu nedenle, krizlerde kayıt dışı istihdam artmaktadır. Ancak, insan ve malların dolaşımına getirilen sınırlamalar, bu tür bir baş etme mekanizmasını da kısıtlayabilecektir.

**Ekonomik faaliyetlerdeki azalma ve insanların dolaşımı üzerindeki kısıtlar, hem imalat hem de hizmet sektörünü etkilemektedir.** Son verilere göre, Çin’de sınıai işletmelerin toplam katma değeri, 2020’nin ilk iki ayında %13,5 daralmıştır.<sup>4</sup> Küresel ve bölgesel tedarik zincirleri aksamıştır. Hizmet sektörü, turizm, seyahat ve perakende özellikle savunmasızdır. Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi tarafından yapılan ön değerlendirmeye göre, 2020’de uluslararası seyahatlerde %25’lere varan düzeyde azalma tahmin edilmektedir; bu da milyonlarca işi risk altına sokacaktır.

<sup>4</sup> Çin Ulusal İstatistik Bürosu, [http://www.stats.gov.cn/english/PressRelease/202003/t20200316\\_1732244.html](http://www.stats.gov.cn/english/PressRelease/202003/t20200316_1732244.html)



### Çalışanların geliri ve çalışan yoksulluğu bakımından etkiler

Karantina önlemleri ve ekonomik faaliyetlerdeki azalış nedeniyle işgücü arzı azalmaktadır. Bu noktada, bir ön tahmine göre (10 Mart'a kadar), virüsün bulaştığı çalışanlar yaklaşık 30,000 çalışma ayını şimdiden kaybetmiş ve bunun sonucunda gelir kaybı yaşamış durumdadır (korumasız çalışanlar için). İstihdama ilişkin etkiler, çalışanlar için büyük gelir kaybına işaret ediyor. Çalışanların gelirindeki toplam kaybın 860 ila 3,440 milyar ABD Doları arasında olması bekleniyor. Çalışanların gelir kaybı, daha az mal ve hizmet tüketimine dönüşecek; bu da, işletmelerin sürekliliği ve ekonomilerin dayanıklılığına zarar verecektir.

**Tablo 1: Çalışanların gelirinde beklenen azalma ve aşırı ve orta düzeyde çalışan yoksulluğunda artış (günde <3,20 ABD Doları, SGP), 2020**

Gelir Grubu	Düşük	Orta	Yüksek
Çalışan Geliri (milyon ABD Doları)	-860	-1.720	-3.440
Aşırı ve orta düzeyde çalışan yoksulluğu (milyon)			
Dünya	8,8	20,1	35,0
Düşük gelirli	1,2	2,9	5,0
Alt-orta gelirli	3,7	8,5	14,8
Üst-orta gelirli	3,6	8,3	14,5

**Not:** Çalışan yoksulluğu tahminleri, 138 düşük ve orta gelirli ülke için mutlak yoksulluk eşiğine (günde <3,20 ABD Doları, SGP) ilişkindir. Bu analiz, yüksek gelirli ülkelerde çalışan yoksulluğu üzerindeki potansiyel etkileri içermemektedir.

**Çalışan yoksulluğunun da önemli ölçüde artması beklenmektedir.** Ekonomik faaliyetlerdeki azalıştan kaynaklanan gelir üzerindeki baskı, yoksulluk sınırına yakın veya altında olan çalışanları mahvedecektir. Yukarıdaki işsizlik tahminleri için kullanılan virüsün büyümeye etkileri, dünya genelinde başlangıçtaki hesaplamaya ilaveten 8,8 insanın daha çalışan yoksulluğuna düşeceğini öngörmektedir (yani, çalışan yoksulluğu miktarında, COVID-19 öncesinde tahmin edilen 14 milyon azalış yerine, 5,2 milyon azalış). Orta ve yüksek senaryolarda ise, 2020 yılı için COVID-19 öncesi yapılmış tahminlere ilaveten 20,1 ila 35 milyon arasında insan çalışan yoksulluğuna düşecektir.<sup>5</sup>

<sup>5</sup> Düşük ve orta gelirli ülkelerin nasıl etkileneceğinin henüz belirsiz olduğu ölçüde bu tahminler de belirsizdir. Eğer virüs bu ekonomileri aynı ölçüde etkilerse, çalışan yoksulluğu üzerine etkisi çok daha büyük olacaktır.

### Kimler özellikle savunmasız?

**Salgınlar ve ekonomik krizler, toplumun belirli kesimlerini orantısız biçimde etkileyebilecektir; bu da eşitsizliği daha da kötüleştirebilecektir.**<sup>6</sup> Geçmiş deneyimler, COVID-19 pandemisine ilişkin güncel bilgiler ve önceki krizlerden elde edilen iç görüleri dayanarak, bazı gruplar belirlenebilmektedir:

- Altta yatan başka sağlık sorunları olanlar ve yaşlılar, ağır sağlık sorunları yaşama riski en çok olanlardır.
- Zaten daha yüksek işsizlik ve eksik istihdam oranlarına sahip olan gençler, küresel finans krizinde görüldüğü üzere, azalan işgücü talebine karşı daha savunmasızdır. Yaşlı çalışanlar da ekonomik kırılganlıktan mustarip olabilir. MERS salgınından sonra, yaşlı çalışanların, esas çalışma yaşında olanlara göre daha yüksek işsizlik ve eksik istihdam oranları, bunun yanı sıra azalmış çalışma saatleriyle karşı karşıya kaldığı görülmüştür.<sup>7</sup>
- Kadınlar, daha fazla etkilenen sektörlerde (örneğin hizmet sektörü) veya pandemiyle savaşmada ön hatlarda olan mesleklerde (örneğin hemşirelik) daha yüksek oranlarda yer almaktadır. ILO'nun tahminlerine göre, dünyada genelinde, çalışan kadınların %58,6'sı, erkeklerinse %45,4'ü hizmet sektöründe çalışıyor. Ayrıca, kadınların sosyal korumaya daha az erişimi bulunuyor ve okullar veya bakım sistemlerinin kapanması halinde, bakım ekonomisinde orantısız yük taşıyacaklar (ILO, 2018).<sup>8</sup>
- Serbest mesleğe sahip kişiler, kısa süreli ve geçici işçiler dâhil korumasız çalışanların, ücretli izin veya hastalık izni mekanizmalarına erişimi olmadığından, geleneksel sosyal koruma mekanizmaları ve diğer gelir düzeltme biçimleri tarafından daha az korunduklarından, virüs nedeniyle orantısız biçimde hasara uğramaları muhtemeldir.
- Özellikle göçmen işçiler, COVID-19 krizinin etkileri karşısında savunmasızdır; çünkü kriz onların varış ülkelerindeki işyerlerine erişimlerini ve ailelerine dönebilmelerini kısıtlayacaktır.

<sup>6</sup> Örneğin bkz. Lee, A. ve J. Cho 2016. The impact of epidemics on labor market: identifying victims of the Middle East Respiratory Syndrome in the Korean labour market. Int J Equity Health. 2016; 15: 196.

<sup>7</sup> Lee ve Cho 2016 (a.g.e).

<sup>8</sup> ILO (2018) Care work ve care jobs for the future of decent work. ILO, Geneva.



### 3. Yanıtlar: COVID-19'un çalışma yaşamına etkilerini hafifletecek temel politikalar nelerdir?

Kriz zamanlarında, Uluslararası Çalışma Standartları, insana yakışır işin, sürdürülebilir ve adil düzenin sağlanmasındaki önemli rolüne odaklanan politika yanıtları için güçlü bir temel oluşturuyor. Hükümetler, işçi ve işveren örgütlerinin temsilcileri tarafından kabul edilen bu standartlar, hem talebi canlandıran hem de çalışanları ve işletmeleri koruyan politika kaldırmaçlarının harekete geçirilmesini de içerecek biçimde, büyüme ve kalkınmaya insan odaklı bir yaklaşım getiriyor.<sup>9</sup>

**Politika yanıtları iki ivedi hedefe odaklanmalıdır: Sağlığı koruma önlemleri ve hem talep hem arz tarafı için ekonomik destek.**

- İlk olarak, işçiler, işverenler ve aileleri COVID-19'un yarattığı sağlık risklerine karşı korunmalıdır. İşyerleri ve toplumlarda koruyucu önlemler uygulamaya konulmalı ve güçlendirilmelidir; bu da, büyük ölçekte kamu desteği ve yatırımı gerektirmektedir.
- İkincisi, istihdam ve gelir desteği sağlamak ve ekonomiyi ve işgücü talebini canlandırmak için zamanında, büyük ölçekli, koordineli politikalara ihtiyaç vardır. Bu önlemler sadece işletmeler ve çalışanları ani istihdam ve gelir kayıplarına karşı korumakla kalmayacak, aynı zamanda, uzun süreli bir ekonomik durgunluğa yol açabilecek tedarik zinciri şokları (örneğin çalışanların üretkenlik kapasitesinde kayıplar) ve talep şoklarının (örneğin çalışanlar ve ailelerinin tüketimi kısması) önlenmesine yardım edecektir.

**Güçlü ve sürekli etki yaratmak için tüm politika alanlarında proaktif, büyük çaplı ve bütüncül önlemler gerekmektedir.** Kriz hızla evrildiği için, politika yanıtlarının uygunluğunu sağlamak ve sürdürmek için tüm müdahalelerin doğrudan ve dolaylı etkilerini dikkatle izlemek kritik önem taşımaktadır.

**Diyalog yoluyla güven tesis edilmesi, politika önlemlerinin etkili olmasında kritik önem taşımaktadır.** Özellikle, sosyal gerilimin yüksek olduğu ve kurumlara güvenin kalmadığı zamanlarda, sosyal diyalog mekanizmalarına saygı ve bağlılığın güçlendirilmesi, işverenler ve işçilerin hükümetlerle birlikte ortak eyleme adanmışlığını tesis edecek güçlü bir dayanak yaratacaktır. Kurumsal düzeyde sosyal diyalog da önemlidir.

---

<sup>9</sup> Küresel finans krizi, SARS/MERS dahil önceki krizlerden alınan temel dersler Ek 2'de sunulmaktadır.



**Politika çerçevesi: Uluslararası Çalışma Standartları'na dayanarak COVID-19 ile mücadelenin üç temel sütunu**

<b>İşyerinde işçilerin korunması</b>	<b>Ekonomi ve işgücü talebinin canlandırılması</b>	<b>İstihdam ve gelirlerin desteklenmesi</b>
İSG önlemlerini güçlendirmek	Aktif mali politika	Sosyal korumayı herkesi kapsayacak şekilde genişletmek
Çalışma düzenlemelerini uyarlamak (örneğin, uzaktan çalışma)	Para arzını genişletme politikası	İstihdamı koruyacak önlemler; örn. Kısa süreli çalışma, ücretli izin, diğer destekler
Ayrımcılık/dışlamayı önlemek	Sağlık sektörü dahil, belirli sektörlere borç verme ve finansal destek	Mikro işletmeler ve KOBİ'ler için finans ve vergi destekleri
Herkes için sağlık hizmetlerine erişim sağlamak		
Ücretli izne erişimi artırmak		

WHO tavsiye ve rehberliğine uygun olarak, koronavirüsün doğrudan etkilerini asgariye indirmek için **işyerinde işçileri korumak**:<sup>10</sup>

- İSG önlemlerini iyileştirmek; sosyal mesafeyi koruma, koruyucu ekipman sağlamak (özellikle, insanlarla sürekli temas halinde olan sağlık çalışanları ve bağışık çalışanlar, gönüllüler ve diğerleri için), hijyen prosedürleri ve iş organizasyonu biçimleri (bilgilendirme ve farkındalık kampanyalarıyla desteklenen), ve işverenler, işçiler ve temsilcileri arasında sosyal diyalogu sağlamak, örneğin İSG komitelerini kullanarak;
- Uzaktan çalışma gibi, uygun esnek çalışma düzenlemelerini teşvik etmek;
- COVID-19 temelli ayrımcılık/dışlamayı önlemek;
- Sigortasız çalışanlar ve aileleri dahil herkes için kolektif biçimde finanse edilen sağlık hizmetlerine erişimi artırmak;
- Hasta, karantinada olanlar veya çocukları, yaşlılar veya diğer aile üyelerine bakanlar için gelir güvenliği sağlamak amacıyla, kolektif biçimde finanse edilen ücretli hastalık izni, hastalık yardımları, ebeveyn/bakım iznine erişimi genişletmek

Ekonomik faaliyetleri istikrarlı hale getirmek için, ekonomi ve istihdam politikaları yoluyla **ekonomiyi ve işgücü talebini canlandırmak**.

<sup>10</sup> <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/covid-19-sprp-unct-guidelines.pdf>





- Aktif mali politikalar; özellikle işsizlik yardımları gibi hedefli transferler ve otomatik stabilizatörler içeren sosyal koruma önlemleri, ve bunların yanı sıra, kamu yatırımları, düşük gelirliler ve mikro, küçük ve orta ölçekli işletmeler (MKOBİ'ler) için vergi indirimleri;
- Para arzını genişletme politikası (faiz oranı indirimleri, rezerve (karşılık) oranı indirimleri, hedefli likidite artışları);
- Başta MKOBİ'ler olmak üzere işletmeleri korumak üzere belirli sektörlerde hedefli borç verme ve mali destek. Sağlık sistemlerine yatırım yapmak, COVID-19'a karşı dayanıklılığı güçlendirmede kritik rol oynayacaktır, öte yandan insana yakışır işlerin yaratılması için fırsat teşkil etmektedir.

Dolaylı etkilerden (fabrikaların kapatılması, tedarik zincirlerinin aksaması, seyahat yasakları, toplu etkinliklerin iptali vs.) olumsuz etkilenen **işletmeler ve işçiler için istihdam ve gelirleri korumak**.

- Kayıtdışı, yevmiyeli, mevsimlik, göçmen işçiler ve serbest meslek çalışanları dâhil işçiler için mevcut programlar ve/veya krize mahsus ödemeler yoluyla sosyal koruma sağlama (örn. işsizlik yardımlarına erişim, sosyal yardım ve kamu istihdam programları yoluyla);
- İstihdamı koruma programları; kısa süreli çalışma düzenlemeleri/kısmi işsizlik yardımları ve işletmeler için diğer zamana bağlı destekler, örn. ücret desteği [ve bordro vergisinde geçici indirimler/sosyal güvenlik katkılarından muafiyet], işçilere ücretli izin sağlanması, mevcut hakların genişletilmesi, eğitim izni, hibeler ve ilintili programlar dâhil;
- Başta MKOBİ'ler ve serbest çalışanlar olmak üzere, işletme sürekliliğini destekleyecek zamana bağlı mali/vergi indirim ve gelir düzeltme önlemleri (örn. Ödeme destekleri, likidite darboğazını aşmak üzere kredilere aracılık/borçları yeniden yapılandırma gibi).

#### 4. Eyleme geçen ülkeler: Ülkeler nasıl yanıt veriyor?

**Ülkeler daha şimdiden yanıt vermeye başladı.** COVID-19 salgınının ilk aşamasında, bazı ülkeler hastalığın yayılmasıyla mücadele etmek üzere kararlı önlemler almış; bir yandan da, işyerinde işçilerin korunması, ekonomi ve işgücü talebinin canlandırılması, ve istihdam ve gelirlerin desteklenmesi (Tablo 3) şeklinde üç politika sütununa dayalı olarak krizin ekonomi ve işgücü piyasası üzerindeki zararlı etkilerini hafifletmeye çalışmıştır.<sup>11</sup>

<sup>11</sup> Politika yanıtları hızla evrilmektedir ve eylemlerin listesi düzenli olarak güncellenecektir.



Tablo 3: COVID-19 ile mücadele için alınan önlemlerden seçili örnekler

<p><b>İşyerinde işçilerin korunması</b></p>	<p><b>Uzaktan çalışma dahil çalışma düzenlemeleri:</b></p> <p>Birçok ülkede ulusal veya kurumsal düzeyde <b>uzaktan çalışma</b> ve <b>kademeli çalışma saatleri</b> getirilmektedir. İtalya ve Japon’ya da, uzaktan çalışmayı teşvik etmek için mali destek ve sadeleştirilmiş prosedürler kullanılmaktadır.</p> <p><b>Hastalık iznine erişimin genişletilmesi:</b></p> <p>Birçok ülkede, hasta veya karantinadaki işçiler için <b>ücretli hastalık izni</b> imkânı sağlanmaktadır. Çin’de hükümet, karantina veya hastalık nedeniyle çalışamayan işçilere maaşlarının ödenmesine yönelik talimat vermiştir. İrlanda, Singapur ve Güney Kore’de serbest çalışanlar için hastalık ödeneği/izni imkânı getirilmiş; Birleşik Krallık’ta ise yasal hastalık ödeneği, hastalığa yakalandığı teşhis edilen veya kendini izole eden bireyler için, dördüncü gün yerine birinci günden itibaren yapılacaktır.</p> <p><b>İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) hakkında bilgilendirme:</b></p> <p>İşyeri İSG önlemleri hakkında bilgilendirme, işverenler ve işçilerin sorularına cevaplar, yardım hatları, bu konuya yönelik internet sayfaları ve bilgilendirme materyalinin dağıtılması yoluyla sağlanmaktadır. Japonya İş Federasyonu (Keidanren), kendi üyelerine, COVID-19’un yayılmasıyla mücadeleye ilişkin işyeri önlemleri hakkında anket uygulamış; Japon İşçi Sendikaları Konfederasyonu (JTUC-RENGO) ise, bu konuya özgü yardım hatları kurmuştur.</p> <p><b>Ayrımcılık ve dışlamanın önlenmesi:</b></p> <p><b>Yaftalama, ayrımcılık ve dışlama</b> ile birçok ülkede farklı biçimlerde mücadele edilmektedir. Sağlık çalışanlarının COVID-19 ile ilgili tacizleri bildirdiği Japon’ya da, Adalet Bakanlığı, zorbalık ve taciz hakkında yardım hatlarıyla bağlantılı bir internet sayfası kurmuştur.</p> <p><b>Diğer önlemler:</b></p> <p>Diğer koruyucu önlemler arasında, okul ve kreşlerin kapatıldığı hemen hemen tüm ülkelerde <b>çalışan ebeveynler için çocuk bakım desteği</b> vardır. Japonya’da JTUC-RENGO, okulların kapanması nedeniyle, çalışan ebeveynleri desteklemek üzere, okul sonrası çocuk bakım merkezlerinden yararlanmayı kolaylaştırmış; bir yandan da, çocuk bakıcısı tutmak isteyen çalışanlara sahip işletmeler için destek verileceğini duyurmuştur. İtalya’da, kreş ve okulların kapalı olduğu süre boyunca izin alternatifi olarak, bu amaca yönelik kuponlar sağlanmaktadır. Almanya’nın bazı bölgelerinde, bu krize mahsus çocuk bakımı sunan insanlara, hükümet tarafından kaynaklar sunulmaktadır.</p>
---	--



<p><b>Ekonomi ve işgücü talebinin canlandırılması</b></p>	<p><b>Aktif mali politika ve para arzını genişletici politika:</b></p> <p>Avustralya, Kanada, Yeni Zelanda, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'nde merkez bankaları, <b>faiz oranlarını</b> indirmiştir. Güney Kore Hükümeti, 2020 yılında 20 trilyon KRW tutarında özel Destek Paketi açıklamıştır. İtalya, vergi indirimleri ve sosyal güvenlik katkısı muafiyeti, gayrimenkul ipotek kredisi ödemeleri için vade tarihlerinin ertelenmesi gibi önlemler getirmiştir.</p> <p><b>Sağlık sektörü dahil, belirli sektörlere borç verme ve finansal destek:</b></p> <p>Birçok ülkede, <b>belirli sektörlere mali destek</b> açıklanmıştır. Çin Hükümeti, maske ve diğer sağlık ürünleri üreticileri için 300 milyar Yuan tutarında elverişli kredi bütçesi oluşturmuştur. Birleşik Krallık'ta Ulusal Sağlık Servisi'ne (NHS) 5 milyar Sterlin; İrlanda'da, eşdeğer ulusal kuruma 435 milyon Avro tahsis edilmiştir. Güney Kore'de, turizm ve diğer derinden etkilenen sektörler için daha yüksek destek ödeneği ve daha uzun süreli destek açıklanmıştır. Fransa ve Almanya, etkilenen tüm sektörleri desteklemek üzere geniş bir yaklaşım açıklamıştır. Almanya, işletmeler için "sınırsız" destek açıklamıştır.</p>
<p><b>İstihdam ve gelirlerin desteklenmesi</b></p>	<p><b>Çalışma süresinin azaltılması ve ödemeler:</b></p> <p><b>Çalışılmayan süreler için işçilere ödeme yapılmasını öngören çalışma süresinin ücretli azaltımı/kısmi işsizlik yardımları</b> Fransa, Almanya (Kurzarbeit), İtalya ve Hollanda'da genişletilmekte ve/veya sadeleştirilmektedir.</p> <p><b>İstihdamın korunması</b> da diğer yollarla güvence altına alınmakta/teşvik edilmektedir. Çin Hükümeti, hastalık veya kısıtlama önlemleri durumunda göçmen işçilerin sözleşmelerinin feshedilmemesini sağlayan tebliğ yayınlamıştır.</p> <p>Bazı ülkelerde <b>işsizlik yardımları</b> genişletilmiştir. Filipinler'de Sosyal Güvenlik Programı (SSS), muhtemel işten çıkarma veya işletme kapanması nedeniyle işlerini kaybedecekleri tahmin edilen 30 ila 60.000 civarı işçiye işsizlik yardımı ödemeye hazırlanmaktadır.</p> <p>Bazı ülkelerde gelir güvenliğini ve toplam talebi artırmak için <b>sosyal yardımlar</b> veya diğer nakit transferleri kullanılmaktadır. Hong Kong'ta, yetişkin mükimlere bir defaya mahsus 1.280 Dolar nakit transferi yapılacaktır; bunun ekonomiyi %1 düzeyinde büyütmesi beklenmektedir.</p>



	<p><b>Mali destek/vergi indirimi (işletmeler dahil):</b></p> <p>Bazı ülkelerde <b>mali destek ve vergi indirimleri</b> getirilmektedir. Birleşik Krallık'ta, KOBİ'lerin kredi ve artı hesaplarının %80'ine garanti (kefalet) sistemi getirilmiştir ve yerel yönetimlerin küçük işletmeleri desteklemesini finanse etmek üzere ilave 2,2 milyar Sterlin sağlanacaktır. Güney Kore'de, yıllık cirosu 60 milyon KRW veya daha düşük olan işletmeler için KDV indirimi; küçük tacirler ve KOBİ'ler için Özel Mali Destek açıklanmıştır. Fransa'da tüm şirketlerin, Mart 2020'de ödenmesi gereken katkı ve vergilerin ödemesini "gereksiz, formalitesiz ve cezasız" ertelenmesini sağlayan vergi kolaylığı önlemleri getirilmiştir. Etkilenen şirketler ayrıca, sosyal güvenlik veya vergi taksitlerinin ertelenmesi, hatta aşırı veya zor durumlarda ise vergi iadelerinden yararlanabilecektir.</p>
--	--

Kuşkusuz, bu önlemler pandeminin yayılmasını önlemeye, yarattığı acil ihtiyaçları karşılamaya, tedrici düzelmeye giden yolu açmaya yardım edecek olsa da, daha fazlasının yapılması gereklidir. Geçmişteki krizler ve mevcut COVID-19 krizi bağlamında harekete geçmekte çok geç kalan ülkelerin deneyimleri, hazırlıklı olmanın ve erkenden harekete geçmenin kritik önem taşıdığını gösteriyor.

## Ek 1: COVID-19'un çalışma yaşamına etkisinin tahmin edilmesi

ILO, ülke tarafından bildirilen verilerin mevcut olmadığı ülkeler ve yıllar için işgücü piyasası göstergelerini tahmin etmek için kullanılan bir dizi ekonometrik modeli aktif olarak kullanmaktadır. Verilerin bulunmadığı ülkeler için işgücü piyasası göstergelerini tahmin etmenin amacı, dengeli bir panel veri seti elde ederek, ülke kapsamlarıyla tutarlı bölgesel ve küresel toplamları her yıl hesaplayabilmektir. Bu hesaplamalar, ILO'nun, işgücü piyasasında temel göstergeler ve trendler için küresel ve bölgesel tahmini değerleri analiz edebilmesini sağlamaktadır.

COVID-19'un ekonomik büyümeye (GSMH) etkisine ilişkin mevcut analize dayanarak, virüsün işsizlik / istihdam etkisi için makul bir aralık elde etmek üzere birtakım senaryolar incelenebilir. İşgücü piyasası üzerindeki etkiye ilişkin ILO modellemesinde kullanılan ekonomik tahminler, McKibbin ve Fernando'dan (2020)<sup>12</sup> alınmıştır. Yazarlar, yıl boyunca tüm ülkelerin pandemiden etkileneceği varsayımıyla, küresel hibrid DSGE/CGE modelinde arz ve talep şokları aralığı kullanmıştır.<sup>13</sup> Bu çalışma, virüsün etkilerinin gücüne (düşük, orta, yüksek) dayalı olarak üç potansiyel senaryo önermektedir. Bu üç senaryo kullanılarak, işsizlik tahminleri üç set halinde elde edilmektedir:

- GSMH'nin yaklaşık %2 azaldığı "Düşük" senaryo: Küresel işsizlik **5,3 milyon** artacak; belirsizlik sınırları 3,5 ila 7 milyon olmak üzere.<sup>14</sup>
- GSMH'nin yaklaşık %4 azaldığı "Orta" senaryo: Küresel işsizlik **13 milyon** artacak (yüksek gelirli ülkelerde 7,4 milyon); belirsizlik sınırları 7,7 ila 18,3 milyon olmak üzere.
- COVID-19'un ağır aksatıcı etkiler yarattığı, GSMH'nin yaklaşık %8 azaldığı "Yüksek" senaryo: Küresel işsizlik **24,7 milyon** artacak; belirsizlik sınırları 13 ila 36 milyon olmak üzere.

<sup>12</sup> McKibbin, W. ve R. Fernando (2020). The Global Macroeconomic Impacts of COVID-19: Seven Scenarios. <https://www.brookings.edu/research/the-global-macroeconomic-impacts-of-covid-19-seven-scenarios/>

<sup>13</sup> Yazarlar aynı şokları tüm ülkelere uygulamaktadır. GSMH büyüme etkisi, özellikle yüksek gelirli ve orta gelirli ülkeler olmak üzere, ülkeler arasında birtakım farklılıklar göstermekle birlikte, genel olarak benzer büyüklüktedir.

<sup>14</sup> Bu belirsizlik, GSMH büyüme senaryolarının işsizliğe etkisine ilişkin hata marjından kaynaklanmaktadır.

## Ek 2: Geçmişten dersler: Bu krize ilişkin bazı temel dersler

**Bu pandemi birçok bakımdan benzersiz olabilir; yine de, önceki ekonomik krizler (örneğin küresel finans krizi) ve salgınlardan (örneğin kuş ve domuz gribi, SARS, MERS, Ebola Virüsü Hastalığı EVD) alabileceğimiz, hafifletme ve düzelleme politikalarında istihdam, sosyal koruma ve sosyal diyalogun merkezi rolünü vurgulayan dersler vardır.**

**Doğru, tutarlı, zamanında ve şeffaf bilgiler, sadece pandemiyle mücadele için değil, işyerleri dâhil ekonomi ve toplumun tüm düzeylerinde belirsizliği azaltmak ve güveni artırmak için zorunludur.** Güven azalması veya yokluğu, tüketici harcamalarını ve iş yatırımlarını etkilemekte, ekonomik yavaşlamaya neden olmakta, düzelmeyi önlemektedir.

**İşyerleri, bulaşıcı hastalıkların yayılmasını azaltmaya yönelik önleme ve koruma önlemleri dâhil olmak üzere, iş sağlığı ve güvenliği hakkında bilginin yayılması, iletişim ve duyarlılaştırma için etkili odak noktalarıdır.** Böylece, bu türden hastalıkların sosyal ve ekonomik etkisi azaltılmakta, özellikle en çok etkilenen sektörlerde işlerin korunması sağlanmaktadır. İşçiler ve işverenler, ilgili Uluslararası Çalışma Standartları'na uygun olarak, iş sağlığı ve güvenliği önlemleri bakımından önlemeyi savunma, farkındalık artırma, üyelerinin kapasitelerini artırma ve işyeri düzeyinde uygulama için birlikte çalışabilirler.

**Parçalı yaklaşımlar yerine büyük müdahaleler,** özellikle azami kaynakla (örneğin proaktif mali politikalar) ve yenilikçi politika çözümleri (örneğin hedef gruplar için yeni ve çeşitli nakit transfer programları) ile desteklenirse **fark yaratabilir.** Etkilenen toplumların yaşam standardını sürdürmek ve talep önderliğinde düzelmeyi teşvik etmek için bu yaklaşım kritik önem taşımaktadır.

**İşgücünün en çok etkilenen belirli kesimlerine özel olarak dikkat gösterilmesi gereklidir.** Büyük Durgunluk'ta gözlendiği üzere, gençler ve yaşı 55 üzerinde olanlar genellikle, istihdama dönebilmek için daha fazla desteğe ihtiyaç duymaktadır.<sup>15</sup> EVD krizinde öğrenildiği üzere, acil sağlık durumlarında, bazı gruplar özellikle savunmasızdır (örneğin sağlık çalışanları ve bakıcı rolleri nedeniyle kadınlar).

**Serbest çalışma dâhil istihdama odaklanmak,** düzelleme sürecinin kolaylaştırılması açısından vazgeçilmez önem taşımaktadır. Geçmişteki acil sağlık durumlarına ve doğal afetlere yanıtlar göstermiştir ki, sağlık, su-sağlık-hijyen (WASH) altyapısı ve hizmetlerinde istihdama yönelik yatırımlar, krizlerde ivedi istihdam yaratmada önemli araçlardır. Beceri geliştirme ve girişimciliği destekleyen politikalar da, işsizliğin etkilerini yumuşatmaktadır.

---

<sup>15</sup> Lee, A ve Cho, J (2016) "The impact of epidemics on labor market: identifying victims of the Middle East Respiratory Syndrome in the Korean labor market" in International Journal Equity Health. 2016

**Sosyal koruma sistemleri ve kamu sosyal hizmet altyapıları da dayanıklılığı artırmakta**, toplumların kısa vadede acil durumla başa çıkmasına, gelecekte olabilecek krizlerin etkilerini hafifletebilmesine imkân tanımaktadır. Etkin ve verimli sosyal güvenlik sistemleri, özellikle kriz meydana gelmeden önce kurulmuş ve işler durumda ise, ekonomiler ve toplumlar için güçlü sosyal stabilizatörler işlevi görmektedir. Kriz zamanlarında, sosyal korumanın toplam talebi destekleyen rolü geniş kabul görmüştür. Batı Afrika'nın bir kısmında Ebola salgını göstermiştir ki, salgın hastalık durumlarında sosyal koruma önlemlerinin bulunmaması yoksulluk, işsizlik ve kayıtdışılığı ağırlaştırmakta, daha büyük kırılganlık yaratan kısır döngüye yol açmaktadır.

**Her düzeyde hazırbulunuşluk; krizin etkisini azaltmak, dayanıklılığı artırmak, işleri, işletmeleri ve geçim imkânlarını korumak konusunda kritik önem taşımaktadır.** Önceki salgınlardan edinilen deneyimlere göre, işletme sürekliliği planlaması; belirsiz gelecekte yol çizmek ve işletme sürdürülebilirliğini desteklemek için çok faydalı olmuştur. Anılan planlama kapsamında, riskler tespit edilmekte ve yönetilmekte; iş öncelikleri, temel ürün ve hizmetler ortaya konulmakta; yanıt planları hazırlanmakta; aksamayı asgariye indirmek ve işyerleri ve işçilerin korunması ve hazırlanmasını sağlamak için harekete geçilmektedir.

Geçmişteki büyük ekonomik krizlerde görüldüğü üzere, **hükümetler ile sosyal ortaklar arasında sürekli ve yapıcı diyalog**, işletme, sektörel ve makroekonomik düzeyde etkin yanıtlar geliştirmede **kritik rol oynamaktadır.** Hükümetler, tek taraflı eylemle, ne krizin neden ve sonuçlarını giderebilir, ne de sosyal istikrar ve düzelmeyi sağlayabilir. Sosyal diyalog, dengeli kriz yönetimi ve düzelmeyi hızlandırılması için yeri doldurulamaz bir araç olduğu gibi, değişim bakımından da hükümetin elindeki vazgeçilmez araçtır. Yararı kanıtlanmış iletişim kanalları ve hükümet ile sürekli diyalog, işçi ve işveren örgütlerinin işletmeyi yeniden yapılandırmayı sürdürülebilir biçimde yönetmesini ve işleri koruyabilmesini sağlayan esas yöntemdir.